

ODKRYWAĆ (65) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf odkrywać (4). ◇ *praes 1 sg* odkrywam (21). ◇ *2 sg* odkrywász (1). ◇ *3 sg* odkrywá (22). ◇ *1 pl* odkrywamy (1). ◇ *3 pl* odkrywają (7). ◇ *praet 3 pl m pers* odkrywali (3). ◇ *fut 3 pl m pers* odkrywać będą (1). ◇ *imp 2 sg* odkrywaj (1). ◇ *2 pl* odkrywajcie (1). ◇ *con 2 sg m* byś odkrywał (1). ◇ *impers praet* odkrywano (1). ◇ *part praes act* odkrywając (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII(XVIII) w. s.v. odkryć.

1. *Usuwać to, co zakrywa, odsłaniać, obnażać; revelare Mącz, PolAnt, Cn; nudare Mącz, Modrz, Cn; evelare Mącz; connudare, denudare, develare Calep; aperire, retegere Cn (16) : Mącz 252d, 479b; nátłucz złotych chrząłczow z łádłem łtarym/ przyložze ná guz/ á nieodkryway do trzech dni SienLek 184; Calep 243a, 306b, 315b.*

Przen (1) :

Zwrot: »nocne odkrywać ciemności« = oświecać przez głoszenie nauki (1): KRIíte dniu nálzey fwiátłości/ nocne odkrywałz ciemności/ zá fwiátłóść cię práwą znamy/ gdy twey náuki słuchamy. ArtKanc T13.

a. *Obnażać; expapillare Mącz, Cn [w tym: co = zakryte (6)] (7) : Czemu barzo niemocni ramiona odkrywaią. GlabGad D2v; Mącz 111c; BudBib Ez 22/10; Białemi głowami vwijaią/ obracaią: á w tem goleni odkrywaią/ obłápiaią ModrzBaz 54v; Expapillo – Az do pierfi odkrywam. Calep 391b.*

W przeciwstawieniu: »zakrywać ... odkrywać« (1): zákrywaią twarz wlyzthkę/ áż gdy iedzą odkrywaią BielKron 449v.

Zwroty: »odkrywać głowę« (1): Y rzekł Moizełz do Aároná y Eleázará y do Itámár: nie odkrywajcie głow wálznych BielKron 38.

»twarz odkrywać« (1): BielKron 449v cf W przeciwstawieniu.

b. *Odrzucać pościel; przen (1) :*

Zwrot: »odkrywać połę [czyjś]« = sypiać z czyjś żoną (1): Przekłety łózący lię z żoną oycá fwego/ á odkrywa połę oycá fwego [discooperuerit oram patris suis] BudBib Deut 27/20.

c. *Przerzedzać drzewa [co] (1) : Głos Páńłki gotuie ielenie/ y odkrywa gęłte láfy [Ps 28/9] LatHar 347.*

2. *Ujawniać, ukazywać, demaskować, objawiać; detegere Modrz, Cn; manifestare Mącz; enudare Calep; patefacere, retegere Cn [w tym: kogo (2), co (34)] (40) : tákowy też iełt łzalony Człowiek/ ktory odkrywa wyłtępkę zmárłych przodkow łwoich OrzRozm M2v; KwiatKsiqż G2v; Mącz 208a; GórnDworz Gv, Cc4; BudBib Ez 21/29; SkarJedn 298; W wtorych záś książkách/ náukę nie Chriłtyáńłką [...] odkrywám/ y onę píłmę ł. y Pátrelámi zbijam. CzechEp 11v, 350, 351; ReszPrz 98; Calep 364b; Człowiek [...] wychodzi z grobu/ kiedy przez łpowiedz odkrywa łwe łumnienie. WujNT 354, Luc 11 arg; PowodPr 10.*

odkrywać komu (4): Kápłaná Krółowi przekłáda/ kácerłką niewierną Krółom wiárę odkrywa OrzQuin A3; RejAp 5v; KuczbKat 10; CzahTr B4v.

odkrywać czym (2): dobrowolnie to przyznawa/ iż lię píłmem ł. iákoż ták iełt/ y rządżimy y łzczyłłimy/ y nim też błędy ludzkie odkrywamy CzechEp 89, 235.

odkrywać jakim (1): CzahTr B4v cf W przen.

odkrywać przed kim (1): Ták iż lie iął łam w łobie łerdecznie frálówać/ Bo nie łmiał żálu łwego ni przed kim odkrywać *HistLan Cv.*

Ze zdaniem dopełnieniowym oraz przydawkowym rozwijającym dopełnienie (2): á nie thelko vbior/ ále połtępki obyczáie/ [...] odkrywáią człowieká/ iáki iest w łobie. *GórnDworz L8v; A ták/ ná mądre⁸⁰ łędzie⁸⁰ iáko mnimam należy/ odkrywać włzytko/ coby łprawiedliwość ábo forytować ábo przekázác mogło. ModrzBaz 90.*

W charakterystycznych połączeniach: odkrywać błędy, człowieka, kacerską wiarę, mądrość, myśli, naukę, niedostatki, nieposłuszeństwo, niezbożność, przestępstwa, sprośne obyczaje, sumnienie, upor, ustawy, wszeteczeństwa, wykryty heretyckie, wymysły ludzkie, występki, złość (złości) (4).

Zwroty: »błąd odkrywać« (3): Bilkupia rzecz iest błędy odkrywać/ y oładzác *WujJud 214; SkarŻyw 337; CzechEp 89.*

»grzechy odkrywać« [szyk zmienny] (5): thymże obyztáiem zakon Boży/ odkrywa łkryte grzechy/ ktore łię táią w cieie náłzym *KrowObr 44, 44 marg, Vu3v; Odkrywali [lege: Odkrywa li] [Stary Zakon] grzéchy/ iefliże ie téż karze BiałKat 23v, 23v.*

»fałszywą naukę, fałszowanie odkrywać« (3:1): Iefliżec ia prawdę powiádáiąc/ y wálżę náukę fáłżywą odkrywáiąc/ was poładzam? *KrowObr 69v, 69v marg, Rr4; WujNT przedm 15.*

»jaśnie odkrywać« (1): Iest zálye/ czego wybáczyć y wyrozumiec niemożem [...]. co iednák nam piłmo Święte iáłnie włzyłtki [rzeczy] odkrywa *BiałKat 31.*

»odkrywać tajemnice« [szyk zmienny] (2): A tu iuż dáley Ian łwięty [...] odkrywa nam tháiemnice zákrythości Bołtwá onego wiekułłthego *RejAp 5v; KuczbKat 10.*

»zdrady odkrywać« (2): [Safirus] zdrady odkriwa/ łtrachy odpádzá. FalZioł IV 57c; WujNT 16.

Szeregi: »ukazować i odkrywać« (1): Ták rownie Papieźnicy czynią/ kiedy im pan Bog [...] łprołne obyczáie ich vkázuie y odkrywa *NiemObr 179.*

»zbijać i odkrywać« (1): Lecz kołcioł powłzechny [...] zdrády y wykryty Haeretyckie zbija y odkrywa. *WujNT 16.*

W przen (1): Ale oko przełpieczne y łlawá poczćiwa/ Tá mię iáłnym koždemu z tych brudow odkrywa. *CzahTr B4v.*

a. Zwierać się z czegoś (1):

Zwrot: »[komu] tajemnicę odkrywać« (1): iuż wám [...] łwoię taie^mnicę odkriwa^m *ForCnR B3.*

3. Wykrywać obecność, wyzwać [co] (1): Abowiem iáko wodá odkrywa ogień/ gdy bywa laná w wapno niegálzone/ thymże obyztáiem zakon Boży/ odkrywa łkryte grzechy *KrowObr 44.*

***** Bez wystarczającego kontekstu (8):** Retendo, Spułzczam/ łpinam/ też odłłaniam/ odkriwam. *Mącz 445d, 252d, 442b [2 r.]; Detego – Odkriwám. Calep 314a, 707a, 919b, 921a.*

Synonimy: 1. odłłaniac; a. obnażác; 2. objawiac, ukazowác.

Formacje współrdzenne cf KRYĆ.

Cf ODKRYWANIE